

Kamienie milowe na drodze powstawania Unii Europejskiej

NASZA UNIA

ADAM LINSENBARTH

Fundamentem, na którym powstała dzisiejsza Unia Europejska, był traktat podpisany w Paryżu 18 kwietnia 1951 roku (tzw. traktat paryski), którego sygnatariuszami były: Niemcy, Francja, Włochy, Belgia, Holandia i Luksemburg. Traktat ten powołał Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS), która miała realną władzę i ponadpaństwowe instytucje. Do nadzorowania jego postanowień powołano tzw. Wysoką Władzę (od roku 1967 Komisja Wspólnot Europejskich).

Te same państwa 25 marca 1957 roku podpisały w Rzymie dwa kolejne dokumenty (tzw. traktaty rzymskie) ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Ustanowiony został rynek wewnętrzny oparty na tzw. czterech swobodach: wolnym przepływie towarów, usług, osób i kapitału między państwami członkowskimi.

W roku 1967 podpisano tzw. traktat fuzyjny (obowiązuje od 1 lipca 1967 r.), który ustanowił wspólne instytucje dla trzech wspólnot europejskich.

W roku 1986 podpisano Jednolity Akt Europejski (JAE), uchwalony podczas konferencji międzyrządowej w Luksemburgu i Brukseli (9 września 1985 r. – 27 stycznia 1986 r.), który zmienił i uzupełnił traktaty o EWWiS, EWG i EUROATOM-ie i *de facto* stanowił nowelizację traktatów rzymskich. Sygnatariusze JAE zobowiązali się do utworzenia jednolitego rynku europejskiego do 31 grudnia 1992.

Traktat o Unii Europejskiej został podpisany 7 lutego 1992 roku w Maastricht (stąd Traktat z Maastricht) i wszedł w życie 1 listopada 1993 roku (po referendum przeprowadzonych w państwach członkow-

skich). Sygnatariuszami dokumentu były: Belgia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Portugalia, RFN, Wielka Brytania i Włochy. Określono w nim ramy i harmonogram dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej, rozszerzono zakres wspólnej polityki o edukację, ochronę zdrowia, kulturę, sieci trans-europejskie i ochronę konsumenta. W roku 1995 do Unii Europejskiej wstąpiły Austria, Finlandia i Szwecja.

Celem tego traktatu było: utworzenie obszaru bez granic wewnętrznych, umocnienie spójności gospodarczej i społecznej, utworzenie unii gospodarczo-walutowej, realizacja wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, rozwój współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych oraz wzmocnienie ochrony praw interesów obywateli państw członkowskich (ustanowienie obywatelstwa Unii).

Traktat ustanowił Unię Europejską opartą na Wspólnotach Europejskich i uzupełnił o nowe kierunki polityki: Unię Gospodarczą i Walutową, wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, współpracę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i wymiaru sprawiedliwości (tzw. trzy filary Unii Europejskiej).

Francja

1. 550,0/60,4
2. 87/78
3. 50 mln
4. Institut Géographique National
5. RGF93
6. EUREF

Grecja

1. 131,9/10,5
2. 25/24
3. 18 mln
4. Hellenic Mapping and Cadastral Organisation
5. GRS80
6. FIR

Irlandia

1. 70,0/3,7
2. 15/13
3. b.d.
4. Ordnance Survey of Ireland
5. Airy Modified 1849
6. IRL

Luksemburg

1. 2,6/0,4
2. 6/6
3. 35 tys.
4. Administration du Cadastre et de la Topographie
5. Hayford 1924
6. ED50

Niemcy

1. 356,9/8,2
2. 99/99
3. 61,5 mln
4. Bundesamt für Kartographie und Geodäsie
5. Bessel 1841
6. CRS

Portugalia

1. 92,1/10,8
2. 25/24
3. 18 mln
4. Instituto Geográfico Português
5. Bessel, Hayford
6. WGS84

Szwecja

1. 450,0/8,9
2. 21/19
3. 4,7 mln
4. Lantmateriet
5. GRS80, Bessel 1841
6. SWEREF99, RT90, EUREF

Traktat z Maastricht ustanowił też nowe ramy instytucjonalne Unii Europejskiej, a mianowicie: Radę Europejską, Radę Unii Europejskiej (dawniej Rada Ministrów), Komisję Europejską (dawniej Komisja Wspólnot Europejskich), Parlament Europejski oraz Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Obrachunkowy, które pozostają trybunałami Wspólnot Europejskich.

■ 2 października 1997 roku w Amsterdamie podpisano kolejny dokument (Traktat Amsterdamski), który uzupełnił i wprowadził poprawki do wcześniejszych aktów Wspólnoty. Traktat wzmocnił federacyjny charakter Unii Europejskiej oraz rolę Parlamentu Europejskiego. Wzmocnione zo-

stały kompetencje Brukseli w zakresie polityki wizowej, migracyjnej i azylowej oraz współpracy policji i wymiaru sprawiedliwości. Traktat, który wszedł w życie 1 maja 1999 roku, określił sposób głosowania w Radzie oraz uzależnił liczbę komisarzy i parlamentarzystów od poszerzenia Unii Europejskiej. Ustalenia traktatu wzmocniły także kontrolę polityczną Parlamentu Europejskiego nad Komisją Europejską.

■ Niezmiernie ważnym wydarzeniem w historii rozwoju Unii Europejskiej był Traktat Nicejski, którego tekst został uzgodniony podczas spotkania Rady Europy w Nicei z 10 na 11 grudnia 2000 roku. Przygotowaniem tego traktatu zajęto się już na zainaugurowanej 14 lutego 2000

roku Konferencji Międzyrządowej, której celem było uzgodnienie niezbędnych dla przyszłego rozszerzenia Unii Europejskiej reform instytucjonalnych dotyczących podziału głosów w Radzie UE, składu Komisji Europejskiej (liczba komisarzy) oraz zakresu decyzji podejmowanych kwalifikowaną większością głosów. Proklamowana została Karta Praw Podstawowych – zbiór praw człowieka i swobód obywatelskich. Traktat Nicejski otworzył możliwości rozszerzenia Unii o kraje Europy Środkowej. Dokument został podpisany przez państwa członkowskie, a następnie podany procedurze ratyfikacyjnej, zarówno w parlamentach narodowych, jak i w Parlamencie Europejskim.

Austria

1. 83,9/8,1
2. 21/18
3. 10,5 mln
4. Bundesamt für Eich- und Vermessungswesen
5. Bessel
6. MGI

Belgia

1. 30,2/10,2
2. 25/24
3. 9,3 mln
4. Nationaal Geografisch Instituut
5. Hayford 1924
6. BD1972

Dania

1. 43,1/5,3
2. 16/14
3. 2,5 mln
4. Kort og Matrikelstyrelsen
5. GRS80, Hayford 1924
6. System 34, System 45, WGS84/ETRS89/ED50

Finlandia

1. 338,0/5,1
2. 16/14
3. 4,3 mln
4. Maanmittauslaitos
5. b.d.
6. EUREF-FIN

Cypr

1. 9,3/0,7
2. –/6
3. 1,2 mln
4. Ministry of the Interior, Dept. of Land and Surveys
5. b.d.
6. b.d.

Czechy

1. 78,9/10,4
2. –/24
3. 21,5 mln
4. Český Úřad Zeměměřický a katastrální
5. Bessel
6. WGS84, Krovak-CZ, Baltic

Hiszpania

1. 504,8/39,4
2. 64/54
3. 54,2 mln
4. Instituto Geográfico Nacional
5. WGS84, INT1924
6. WGS84, EUR_M

Holandia

1. 41,9/15,8
2. 31/27
3. 8 mln
4. Topografische Dienst Nederland
5. Bessel 1841
6. RD, ETRS

Estonia

1. 45,2/1,6
2. –/6
3. 400 tys.
4. MAA-AMET
5. GRS80
6. EUREF, ETRS89

Litwa

1. 65,2/3,5
2. –/13
3. 1,5 mln
4. Nacionaline Žemės Tarnyba
5. GRS80
6. ETRS89

Łotwa

1. 64,6/2,8
2. –/9
3. 0,9 mln
4. Valsts zemes dienests
5. GRS80
6. ETRS89

Malta

1. 0,3/0,4
2. –/5
3. 20 tys.
4. National Mapping Agency
5. WGS84
6. ED50

Polska

1. 312,7/38,8
2. –/54
3. 30 mln
4. Główny Urząd Geodezji i Kartografii
5. WGS84
6. Układ 1992, 2000

Słowacja

1. 49,0/5,4
2. –/14
3. 12 mln
4. Úrad Geodézie, Kartografie a Katastra
5. GRS80
6. ETRS89

Wlk. Brytania

1. 242,5/58,6
2. 87/78
3. 18 mln
4. Ordnance Survey
5. WGS84
6. Ireland 1975, OSGB70, OSGB80, ED50, ED87, WGS84

Włochy

1. 301,3/57,6
2. 87/78
3. 40 mln
4. Agenzia del Territorio, Istituto Geografico Militare
5. WGS84
6. WGS84, ED50

Słowenia

1. 20,3/2,0
2. –/7
3. 5,9 mln
4. Geodetska Uprava
5. Bessel
6. D48

Węgry

1. 93,0/10,2
2. 24
3. 7,5 mln
4. Földügyi és Térképészeti Főosztály
5. GRS67
6. HD-72

Instytucje Unii Europejskiej

Rada Europejska
15 prezydentów lub premierów (po rozszerzeniu 25)
i przewodniczący Komisji Europejskiej

Rada Unii Europejskiej
15 ministrów
(po rozszerzeniu 25)

Europejski Trybunał Sprawiedliwości
15 sędziów
(po rozszerzeniu 25)

Komitet Regionów
222 członków
(po rozszerzeniu 344)

Parlament Europejski
626 członków
(po rozszerzeniu 732)

Komitet Ekonomiczno-Społeczny
222 członków
(po rozszerzeniu 344)

Trybunał Obrachunkowy
15 członków
(po rozszerzeniu 25)

Komisja Europejska
20 członków
(po rozszerzeniu 25)

Europejski Bank Centralny

Europejski Bank Inwestycyjny

Sąd Pierwszej Instancji
15 sędziów
(po rozszerzeniu 25)

Rzecznik Praw Obywatelskich

Rada Europejska

Rada Europejska powstała 10 grudnia 1974 roku w wyniku międzyrządowych uzgodnień na szczycie paryskim i choć nie jest organem wspólnot europejskich, to często jest uznawana za instytucję UE. W Traktacie z Maastricht stwierdzono, że Rada Europejska dostarcza UE impulsów niezbędnych do jej rozwoju oraz ustala ogólne cele polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Działalność Rady polega na regulacjach spotkaniach (dwa lub trzy razy w roku) szefów państw lub rządów państw członkowskich UE. W spotkaniach uczestniczy przewodni-

czącej Komisji Europejskiej. Rada Europejska podejmuje decyzje poprzez osiągnięcie konsensusu, ustala także ogólne kierunki działań w sprawach gospodarczych oraz polityki społecznej. Zgodnie z traktatem działalność Rady pozostaje poza kontrolą Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Rada Unii Europejskiej

Jeden przedstawiciel z każdego kraju członkowskiego na poziomie ministerialnym, w układzie zmiennym w zależności od dyskutowanego tematu, na przykład:

Rada ds. Kluczowych

Rada ds. Ekonomiczno-Finansowych

Rada ds. Transportu

Rada ds. Rolnictwa

Komitet Stałych Przedstawicieli

Specjalny Komitet ds. Rolnictwa

Grupy robocze

Główny Sekretariat (2200 osób)

Zadania

Tworzenie aktów prawnych

Koordinacja polityki zagranicznej

Kontrola budżetu

Spotkania

Polityka zagraniczna

Rada Unii Europejskiej

Rada Unii Europejskiej pełni funkcję organu decyzyjnego i prawodawczego. W traktatach rzymskich z 1957 roku stwierdzono, że Rada UE zapewnia koordynację ogólnej polityki gospodarczej członków wspólnoty i ma prawo podejmowania decyzji. Rada jest zobowiązana do wydawania wszystkich rodzajów aktów prawnych, zarówno wiążących, jak i pozbawionych mocy wiążącej.

Rada jest organem plenarnym, w skład którego wchodzi przedstawiciele wszystkich państw na szczeblu ministerialnym. Działają oni w imieniu państwa, które reprezentują. Przewodnictwo Rady jest co 6 miesięcy powierzane innemu państwu członkowskiemu, na przemian małemu i dużemu (obecnie Irlandia). Państwo przewodniczące Radzie UE przewodniczy także Radzie Europejskiej. Rada działa w 16 różnych składach tematycznych. W skład tzw. Rady ds. Ogólnych wchodzi ministrowie spraw zagranicznych, którzy normalnie spotykają się raz w miesiącu. Funkcje administracyjne Rady pełni sekretariat liczący około 2200 osób. Ustawowe obowiązki Rada wykonuje we współpracy z Parlamentem Europejskim i Komisją Europejską. Rada jest uprawniona do zawierania umów międzynarodowych, bierze udział w uchwalaniu budżetu oraz realizuje określone zadania w zakresie wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

Organem pomocniczym Rady UE jest Komitet Stałych Przedstawicieli (COREPER), którego członkami są ambasadorowie państw członkowskich, akredytowani przy wspólnotach. Komitet ten odgrywa bardzo ważną rolę, ponieważ większość ustawodawstwa jest przyjmowana na jego forum i przekazywana Radzie UE do uchwalenia. Przy Komitecie Stałych Przedstawicieli działa ponad 200 grup roboczych.

Parlament Europejski

Parlament Europejski jest największym wielonarodowym parlamentem na świecie. Jest ciałem opiniodawczo-doradczym i kontrolnym, a nie organem ustawodawczym. Głównym organem prawodawczym UE jest Rada Unii Europejskiej, a inicjatorem procesu legislacyjnego Komisja Europejska. Kadencja Parlamentu Europejskiego trwa 5 lat. Po rozszerzeniu w roku 1995 w skład Parlamentu wchodziło 626 posłów. Ich liczba wzrosła do 732 po przyjęciu nowych członków w maju 2004 roku. Liczba przedstawicieli poszczególnych państw jest uzależniona od liczby ludności (patrz ilustra-

cja na s. 8-9). Członkowie Parlamentu Europejskiego nie zasiadają według przynależności narodowej, ale według frakcji politycznych. Do utworzenia frakcji politycznej potrzeba 23 parlamentarzystów jednej narodowości, 18 z dwóch państw członkowskich lub 12 reprezentujących 3 kraje.

Parlament Europejski na okres 2,5 roku wybiera przewodniczącego oraz 14 wiceprzewodniczących, którzy wraz z 5 kwestorami tworzą Biuro Parlamentu. Innym ciałem PE jest Konferencja Przewodniczących odpowiedzialna za organizację prac parlamentu i relacje m.in. z instytucjami UE. W skład Konferencji Przewodniczących wchodzi także przewodniczący poszczególnych frakcji partyjnych (klubów poselskich).

Sesje plenarne Parlamentu Europejskiego odbywają się co miesiąc w Strasburgu, natomiast poszczególne komisje parlamentarne obradują głównie w Brukseli. Przygotowaniem materiałów na sesje plenarne zajmuje się 17 stałych komitetów.

Parlament Europejski kontroluje prace Komisji Europejskiej poprzez coroczną dyskusję nad raportem generalnym o działalności UE, debatę nad projektem rocznego budżetu UE oraz udziela absolutorium KE z wykonania budżetu. Parlament Europejski jest także zobowiązany do przyjmowania petycji od obywateli unijnych oraz osób fizycznych i prawnych w sprawach leżących w gestii UE.

Uchwały parlamentu podejmowane są zwykłą większością głosów. Większość kwalifikowana obowiązuje tylko podczas ważnych głosowań np. nad budżetem czy wotum nieufności dla Komisji Europejskiej.

Quorum wymagane do podjęcia prawomocnych uchwał to 1/3 składu.

● Polska droga do Unii Europejskiej

Początek polskiej drogi do UE sięga 16 grudnia 1991 roku, kiedy to nasz kraj podpisał dokument ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą a Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, zwany Układem Europejskim. Po procesie ratyfikacji w Polsce i krajach członkowskich układ ten wszedł w życie 1 lutego 1994 roku. Stanowił on płaszczyznę dialogu politycznego i umożliwił rozwój stosunków gospodarczych między Polską i Wspólnotami Europejskimi. Niewątpliwie jednym z najważniejszych wydarzeń na polskiej drodze do Unii Europejskiej była polityczna decyzja Rady Europejskiej w Kopenhadze (21-22 czerwca 1993 roku), która stworzyła możliwość przyłączenia państw m.in. Europy Środko-

woschodniej do Unii po spełnieniu odpowiednich warunków politycznych i ekonomicznych. Formalny wniosek w sprawie uzyskania członkostwa w UE Polska złożyła 8 kwietnia 1994 roku w Atenach. Rada Europejska zleciła Komisji Europejskiej przygotowanie opinii o poszczególnych krajach kandydujących na podstawie informacji uzyskanych z krajów członkowskich oraz organizacji międzynarodowych na temat ważnych dziedzin życia gospodarczego i społecznego. 16 lipca 1997 roku Komisja Europejska wydała pozytywną opinię o polskim wniosku i zapowiedziała rozpoczęcie negocjacji z Polską na wiosnę 1998 roku. Właściwe negocjacje (które rozpoczęły się 10 listopada 1998 r.) poprzedził przegląd prawa krajowego (tzw. *screening*) rozpoczęty 27 kwietnia 1998 roku.

W trakcie Konferencji Międzyrządowej zainaugurowanej 14 lutego 2000 roku uzgodniono niezbędne dla przyszłego rozszerze-

nia UE reformy instytucjonalne. Uzgodnienia te dotyczyły podziału głosów w Radzie UE, składu Komisji Europejskiej (liczba komisarzy) oraz zakresu decyzji podejmowanych kwalifikowaną większością głosów. Konferencję Międzyrządową zakończono uzgodnieniem nowego traktatu podczas spotkania Rady Europejskiej w Nicei (10-11 grudnia 2000 r.).

Negocjacje akcesyjne dotyczące 31 obszarów Polska zakończyła na szczycie Rady Europejskiej w Kopenhadze 13 grudnia 2002 roku. Ostatnim etapem negocjacji było przyjęcie treści Traktatu Akcesyjnego, który następnie został przyjęty przez Parlament Europejski oraz Radę Unii Europejskiej. Traktat został ratyfikowany przez Sejm RP i po pozytywnym wyniku referendum podpisany przez prezydenta RP. Zakończenie negocjacji oznaczało, że 1 maja 2004 roku Polska może stać się i stała się członkiem Unii. ■